

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Манжули Андрія Анатолійовича – на дисертацію Погасія Юрія Миколайовича на тему: «Адміністративно-правові засади реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Дисертаційне дослідження, представлене здобувачем, відзначається особливою актуальністю на сучасному етапі розвитку Української держави. В умовах воєнної агресії, постійних загроз національній безпеці та необхідності реформування сектору безпеки питання адміністративно-правового забезпечення діяльності Служби безпеки України набуває першочергового значення. Ефективність виконання СБУ своєї правоохоронної функції безпосередньо залежить від чіткості правового регулювання, збалансованості повноважень та відповідності із міжнародним стандартам захисту прав і свобод людини. Саме тому наукове опрацювання даної проблематики є надзвичайно важливим не лише для науки адміністративного права, але й для формування сучасної державної політики у сфері безпеки. Таким чином, не викликає сумніву, що дисертація Погасія Юрія Миколайовича на тему: «Адміністративно-правові засади реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України» є актуальною та своєчасною.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до: Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019; Стратегії боротьби з організованою злочинністю, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 року № 1126-р; Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, схваленого Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту

публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Об'єкт та предмет дослідження сформульовані вдало та відповідають встановленим вимогам. Зокрема, об'єктом дослідження є правові відносини, які виникають в процесі реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України. Предметом дослідження є адміністративно-правові засади реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України.

В дисертації чітко визначено мету дисертаційного дослідження, яка полягає у тому, щоб спираючись на аналіз наукових поглядів учених, норм чинного законодавства та практики його реалізації, розкрити сутність та узагальнити особливості адміністративно-правових засад реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України, та на основі опрацювання позитивного вітчизняного та зарубіжного досвіду, сформулювати науково-обґрунтовані пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює діяльність СБУ взагалі, та в умовах правового режиму воєнного стану (с.20). На виконання окресленої мети дисертантом чітко сформульовано та вирішено завдання дослідження.

Сформульовані автором висновки відзначаються науковою новизною, мають практичну значущість та здатні зробити відчутний внесок у розвиток вітчизняної адміністративно-правової науки. Вони можуть бути використані як для вдосконалення законодавчої та правозастосовної практики, так і в освітньому процесі у вищій школі. У цілому, дисертаційна робота відповідає встановленим критеріям наукової кваліфікації, а її результати становлять вагоме надбання для подальших досліджень у сфері адміністративного права.

Науково-теоретичне підґрунтя роботи становлять праці фахівців із різних галузевих наук, зокрема: теорії держави і права, адміністративного, конституційного права тощо. Окрім того використовувалися також здобутки

фахівців з інших дисциплін, наприклад: теорії управління, соціології, психології, філософії тощо. Нормативно-правову основу дисертаційної роботи становлять Конституція України, спеціальні законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, а також загальнодоступні відомчі нормативні документи Служби безпеки України. Інформаційною та емпіричною базою дисертаційної роботи є науково-періодичні видання, статистичні матеріали.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дисертація є однією із перших спроб на монографічному рівні, комплексно з'ясувати сутність та узагальнити особливості адміністративно-правових засад реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України, а також сформулювати науково-обґрунтовані пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює діяльність СБУ взагалі, та в умовах правового режиму воєнного стану, зокрема.

У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, основні з них такі:

- вперше запропоновано авторське визначення поняття «контрольно-наглядові заходи Служби безпеки України як складові елементи реалізації правоохоронної функції держави», на основі чого наголошено, що реалізація цих заходів забезпечує здійснення СБУ цільової діяльності, як спеціально уповноваженого державного органу в сфері державної таємниці, обробки, зберігання та використання відомостей, які становлять службову інформацію, а також надають можливість упорядковувати та організовувати ефективну і законну діяльність внутрішніх складових власної системи (с.23);

- вдосконалено науковий підхід щодо узагальнення характерних ознак поняття правоохоронної функції держави, до яких віднесено такі: по-перше, спрямовується на забезпечення всеохоплюючого стану безпеки та правопорядку в Україні; по-друге, її реалізація покладається на спеціально уповноважених суб'єктів, – правоохоронні органи; по-третє, її втілення у життя передбачає попередження, профілактику та припинення

правопорушень; по-четверте, реалізація правоохоронної функції пов'язана із застосуванням державного примусу (с.24);

- дістала подальшого розвитку теза стосовно того, що взаємодія правоохоронних органів у протидії та запобіганні злочинності має вирішальне значення, оскільки лише за умови узгодженості дій вбачається можливим ефективно виявляти, розкривати й попереджати правопорушення, адже кожен правоохоронний орган має власні повноваження, ресурси та інформаційні можливості, але лише їхнє об'єднання забезпечує комплексний підхід до боротьби зі злочинністю, а тому їхня спільна робота дозволяє швидше реагувати на загрози, уникати дублювання функцій, формувати єдину стратегію та підвищувати довіру суспільства до системи правопорядку (с.26);

- зроблено висновок про те, що під принципами реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України найбільш доцільно розуміти сукупність центральних, вихідних, фундаментальних, розчинених у нормативному матеріалі начал та ідей, які формують основу правового регулювання та процесу провадження СБУ діяльності щодо забезпечення безпеки та правопорядку на території нашої країни. До переліку відповідних принципів віднесено: принцип верховенства права та законності; принцип поваги до прав і гідності особи та рівного ставлення до людей; принцип презумпції невинуватості; принцип позапартійності Служби безпеки України; принцип поєднання гласності та таємності; поєднання єдиноначальності та колегіальності; принцип інформування громадськості (с.90);

- обґрунтовано, що контрольно-наглядові заходи Служби безпеки України, як складові елементи реалізації правоохоронної функції держави, – це сукупність регламентованих законодавством дій, операцій та процедур, що здійснюються спеціально уповноваженими на їх проведення структурними органами та підрозділами СБУ, з метою виявлення порушень норм законодавства і встановлених ними стандартів, правил та вимог в

роботі органів публічного управління, підприємств, установ та організацій, окремих фізичних та посадових осіб, діяльність яких Служба зобов'язана аналізувати та перевіряти (с.140–141);

- обґрунтовано, що для України цікавим є такий зарубіжний досвід реалізації правоохоронної функції держави: по-перше, децентралізація системи правоохоронних органів, що значно підвищує ефективність та швидкість реагування на локальні проблеми; по-друге, активна співпраця правоохоронців з місцевими жителями, орієнтація на попередження правопорушень, а не лише на їх розслідування; по-третє, підвищення якості підготовки кадрів, створення чіткої системи професійного росту, розвиток військових формувань з правоохоронними функціями; по-четверте, використання сучасних інформаційних систем для обміну даними між різними підрозділами поліції та швидкої ідентифікації злочинців; по-п'яте, забезпечення публічного доступу до звітності про діяльність правоохоронних органів (с.187).

В роботі містяться й інші цікаві, як з практичної точки зору, так і з теоретичної, пропозиції та рекомендації.

Разом із тим, дисертація не позбавлена певних недоліків та суперечливих положень, які потребують додаткових пояснень та уточнень, зокрема:

1. Так, характеризуючи нормативні засади реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України здобувач цілком слушно відзначає, що «сучасний стан правового регулювання діяльності СБУ за відповідним напрямом характеризується низкою викликів і недоліків, зокрема існує потреба у глибокому оновленні законодавства з урахуванням нових загроз безпеці держави, що обумовлені повномасштабною військовою агресією» (стор.72). Разом із тим, з огляду на спеціальність дисертаційної роботи, було б цілком логічним, якби здобувач обґрунтував: яке місце в системі відповідних правових засад належить нормам адміністративного права.

2. Заслуговує на увагу те, що на сторінці 89 дисертаційної роботи автор цілком слушно вказує, що Служба безпеки України займає своє, особливе місце в системі правоохоронних органів держави, що обумовлено особливостями її правового статусу та специфікою завдань, які Служба виконує. Далі автор наводить низку аргументів для підтвердження цієї тези. Разом із тим, висновок автора був би більш змістовним, якби ним було тезисно виділено особливості СБУ, які виділяють її з-поміж інших правоохоронних органів.

3. Окремі висновки автора носять суто декларативний характер. Наприклад, на сторінці 140 здобувач пише, що ним було виділено основні відмінності між категоріями нагляд і контроль. Зокрема, нагляд означає: спостереження за кимось, чимось; зовнішній аналіз перебігу певного процесу, наприклад, роботи якогось механізму або чиєїсь поведінки. В свою чергу контроль – це спостереження з метою подальшої перевірки, коригування якихось властивостей об'єкту, спрямування його діяльності. Такий підхід, як вбачається, вже є загальноприйнятим та не потребує додаткового уточнення.

4. На сторінці 181 автор вказує, що в умовах воєнного стану покращення організаційно-штатної структури Служби безпеки України має базуватися на поєднанні гнучкості та централізації управління. Сучасні загрози вимагають від СБУ не лише класичних функцій контррозвідки та захисту державної таємниці, а й здатності діяти як координуючий центр у сфері кібербезпеки, протидії інформаційним операціям та запобігання внутрішнім диверсіям. Таке твердження, безумовно, є вірним, однак, хотілося б більшої конкретики автора стосовно даного питання.

5. Опрацьовуючи напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання реалізації правоохоронної функції Службою безпеки України в умовах режиму воєнного стану здобувач надає низку цікавих з теоретичної точки зору висновків, які можуть бути використані на практиці. Разом із тим, хотілося б, щоб здобувач більш змістовно обґрунтував

особливості реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України в умовах дії правового режиму воєнного стану?

Вищенаведені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку якості виконаної дисертантом роботи і в певній мірі носять характер побажань.

Дисертація та автореферат виконані у відповідності до вимог, встановлених чинними нормативними документами щодо підготовки науково-кваліфікаційних робіт. Порухень академічної доброчесності в дослідженні не виявлено. Важливо підкреслити, що структура роботи є логічною, виклад матеріалу — послідовним, а аргументація — науково виваженою. Це свідчить про належний рівень наукової зрілості здобувача, його вміння критично оцінювати наукові позиції, робити власні узагальнення та формулювати нові положення.

Ознак порушення академічної доброчесності не виявлено. Зміст дисертаційної роботи висвітлений достатньо повно, виклад запропонованих в роботі положень базується на ґрунтовному опрацюванні літературних джерел із проблематики дисертаційного дослідження. Автор сформулював свої висновки, які здатні стати значним внеском у розвиток вітчизняного адміністративного права.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що викладені в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані у: науково-дослідній сфері — як підґрунтя для здійснення подальших теоретико-прикладних досліджень, присвячених адміністративно-правовим засадам реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України; правотворчій діяльності — для розробки нових та вдосконалення діючих законодавчих, підзаконних та відомчих нормативно-правових актів, нормами яких визначаються адміністративно-правові засади реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України; правозастосовній діяльності — з метою підвищення ефективності реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України; освітньому процесі — в процесі підготовки

підручників, навчальних матеріалів, а також навчально-методичних та лекційних матеріалів з дисциплін: «Адміністративне право», «Правоохоронні органи», «Правоохоронна діяльність» тощо.

Отже можна зробити висновок, що дисертаційне дослідження Погасія Юрія Миколайовича на тему: «Адміністративно-правові засади реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретну наукову задачу – встановити сутність та розкрити особливості адміністративно-правових засад реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України, на основі чого сформулювати науково-обґрунтовані пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює діяльність СБУ взагалі, та в умовах правового режиму воєнного стану.

Виходячи із зазначеного, слід вказати, що дисертаційне дослідження повністю відповідає науковій спеціальності 12.00.07 та вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право (08 – право).

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

професор кафедри права та
правоохоронної діяльності
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
доктор юридичних наук, професор

Андрій МАНЖУЛА

Підпис Андрія МАНЖУЛИ засвідчую
Ректор Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
доктор юридичних наук, професор

Євген СОБОЛЬ

